

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

Гавриш І.І.

*кандидат педагогічних наук, асистент,
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

УРІЗНОМАНІТНЕННЯ ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З МЕТОЮ ОПТИМІЗАЦІЇ САМОПІДГОТОВКИ

Спрямованість сучасного освітнього середовища на формування активної, самостійної та мислячої особистості зумовлює потребу в ретельному розгляді та переорієнтації навчально-виховного процесу початкової школи на уроках та на заняттях групи продовженого дня. Саме це зумовлює потребу детального розгляду змісту, особливостей та типологій домашніх завдань.

Так, у понятійно-категоріальному апараті функціонує низка взаємопов'язаних понять. Зокрема І. Підласий розглядає сам процес підготовки домашніх завдань і трактує його як самостійну навчальну діяльність учнів за завданням вчителя метою, якої є розширення і поглиблення знань, умінь, отриманих на уроках, запобігання їхньому забуванню, розвитку індивідуальних нахилів, здібностей та самостійне опанування знаннями.

І. Харламов виокремлює термін «домашня робота учнів», який він розуміє як самостійне виконання вихованцями завдань учителя, спрямоване на повторення, більш глибоке засвоєння матеріалу, його застосування на практиці, розвитку творчих здібностей і дарувань, удосконалення навчальних умінь і навичок.

На думку Н. Волкової домашня робота – це самостійне виконання учнями навчальних завдань після уроків, які виконуються не тільки вдома, а й у школі, зокрема в групах продовженого дня, тому домашню роботу ще називають самопідготовкою, акцентуючи увагу на тому, що це не лише виучування поясненого на уроці, виконання вправ, але й самостійне вивчення нового матеріалу.

У руслі функціонуючої проблеми С. Баранов використовує категорію «домашня навчальна робота», яка розуміється як форма організації самостійного, індивідуального вивчення школярами навчального матеріалу в позаурочний час.

Що ж до класифікацій домашньої роботи, в сучасній науці існують різні підходи. Тож розглянемо деякі з них.

Зокрема, враховуючи потребу в розвитку творчості та активності вихованців розрізняють кілька типів домашніх завдань за рівнем творчого підходу:

– домашні завдання, які передбачають відтворення учнем того, що йому показав учитель – це найбільш простий рівень;

– другий рівень домашніх завдань – коли відоме, добре знайоме й освоєне учень застосовує у відмінних від звичайних умовах;

– третій рівень творчого підходу полягає в тому, що на основі набутого досвіду учень знаходить інші способи й засоби виконання завдання, творчо підходить до організації домашніх завдань.

За способами виконання домашніх робіт розрізняють:

– усні (прочитати статтю, вивчити вірш, підібрати приклади тощо);

– письмові (розв'язати задачу, написати твір, переказ тощо);

– предметно-практичні (провести дослід, вивчити явище природи тощо).

Виходячи з характеру навчальних дій, які виконує учень домашні завдання поділяються на:

– виконавські (повторення, відтворення матеріалу, виконання вправ);

– творчі (написання творів, проведення експериментів, проекти тощо).

З метою забезпечення для кожного учня оптимального характеру пізнавальної діяльності у процесі самостійної навчальної роботи доцільно використовувати класифікацію за ступенем індивідуалізації домашніх завдань: загальні, диференційовані (індивідуалізовані), індивідуальні.

У методиці визнання та належне місце отримав також поділ домашніх робіт учнів за ступенем самостійності:

– самостійні (повністю виконуються без сторонньої допомоги);

– напівсамостійні (роботи, частина яких проводиться при безпосередній участі дорослих, наприклад: «Разом з батьками виміряй довжину кімнати й обчисли її площу», «Разом з батьками сходите в зоомагазин та розкажіть про одну з тваринок»).

Доповнює попередню класифікацію поділ домашніх завдань за рівнем труднощів: збільшення чи зменшення обсягу та ускладнення або спрощення способів діяльності.

За формою існують чотири види домашніх робіт: вільний вибір домашнього завдання (існують дві його варіації, перша – на розсуд школяра, а друга – з переліку пропонованих завдань), індивідуальні (з врахуванням інтелектуальних можливостей, інтересів, характеру труднощів тощо), фронтальні та групові завдання.

Враховуючи тривалість та періодичність виконання домашніх завдань, виокремлюють:

– короткочасні (які виконуються з дня на день);

– довгочасні (для виконання яких потрібен час – проект, спостереження);

– періодичне звільнення від домашніх завдань (після контрольних робіт, на період канікул тощо).

Беручи до уваги джерела домашніх завдань, їх класифікують так – робота з: підручником, дидактичним матеріалом, довідниковою літературою, опора на життєвий досвід тощо.

За змістом і основною функцією, яку виконують домашні завдання виділяються такі їх види:

– домашні завдання, що готують учнів до роботи, яка проводитиметься на наступному уроці (підібрати прислів'я і приказки, крилаті слова, рисунки на певну тему; підготуватися до відповідей на запитання чи написання твору; провести спостереження; прочитати матеріал, що обговорюватиметься на уроці та ін.);

– домашні завдання, які сприяють систематизації й узагальненню набутих знань, їх поглибленому осмисленню (складання схем, таблиць, виготовлення моделі годинника та ін.).

Домашні роботи також можуть поділятися й у залежності від характеру тієї діяльності, якої вони потребують від учнів:

– ґрунтуються на наслідуванні, на відтворюванні учнями дій учителя та його міркування;

– вимагають від дітей самостійного застосування знань, умінь і навичок, отриманих раніше під керівництвом учителя в умовах, аналогічних тим, у яких вони формувались;

– ті ж завдання, але в умовах, що більшою чи меншою мірою відрізняються від тих, які мали місце при формуванні знань, умінь і навичок, які використовуються дітьми під час виконання завдання;

– так звані творчі роботи, що вимагають від учнів прояву самостійності у формулюванні запитання й пошуку шляху його вирішення, самостійного проведення необхідних спостережень, самостійного отримання висновку, самостійного відбору матеріалу, необхідного для складання задачі.

У залежності від педагогічної мети домашнього завдання, вони можуть бути розділені на дві основні групи:

– навчальні домашні роботи (пов'язані з підготовкою дітей до сприйняття нового навчального матеріалу; пов'язані з отриманням нових знань; спрямовані на розширення й поглиблення набутих знань; тренувального характеру, метою яких є закріплення знань);

– перевірочні домашні роботи.

Отже, враховуючи зазначені типології домашніх робіт завдання вихователя полягає у тому, щоб цілеспрямовано здійснювати комплексне планування цілей (навчальних, виховних, розвивальних), індивідуалізацію та диференціацію домашньої роботи, формування в учнів умінь учитися, добір оптимальних методів і прийомів організації домашньої роботи та виховання у школярів пізнавальної потреби, формування мотивів самостійної домашньої роботи.